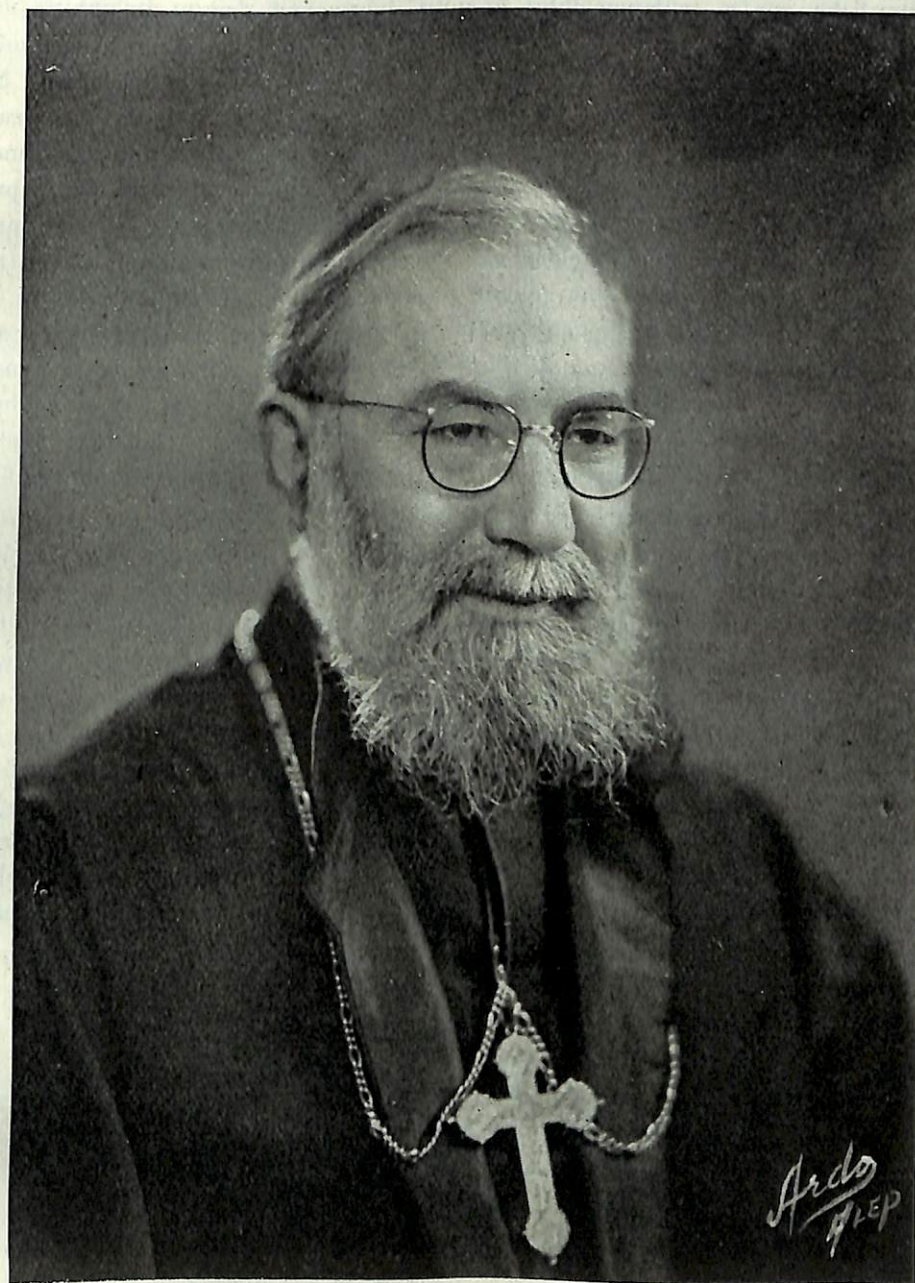

թեան պատմութեան մը մէջ կը յայտնաբերէ վերելի մոր շրջան մը. կը վերաբերուին նախորդ շրջանի գործունէութեան գլխաւոր տարրերը. կը վերաբերուին ծրագիրներ. վերջապէս երկունքի մը շրջանն է. եւ արշալոյս մըն է որ պիտի բացուի՝ երբ միաբանները դարձեալ ցրուին իրենց պաշտօնավայրերը, վերէն եկած կարգադրութեան մը հիւսիս եւ հպատակ: Արշալոյս մը՝ որուն նպատակն է ծառայել մեր Ազգին, որ աշխարհի չորս ծագերուն մէջ կը տառապի վայրավատին, եւ որ ունի բազմապիսի կարիքներ: Բայց Մխիթարեան Միաբանութեան անձերու թիւը շատ սակաւ կու գայ այդպիսի լեռնանման դժուարութիւններու դիմաց. իւրաքանչիւր անդամ հարկ է որ կրկնապատկէ իր ոյժերը, քառապատկէ, տոկալու եւ յաղթանակելու համար: Բայց Մխիթարեան միաբանը ինք միայնակ չէ որ կ'աշխատի. իր հետ ունի Աստուածամօր հզօր պաշտպանութիւնը. հիմնուած կուսական պատգամով մը, ԵՂԻՑԻ, անասան հաւատք մը կը գործեն իր կարողութիւնները: Անշուշտ Ազգն ալ պիտի գիտնայ գնահատել այս գոհողութիւնները, եւ օգնել ոչ լոկ նիւթապէս, այլ հայրայրել նորանոր յաջորդներ, ընծայաբերելով Աստուածամօր ոտքերուն առջեւ նորանոր կենսառոյզ պատանիներ, որոնք քայլերն ունենալով նախապահէն գործեր է ինք Մխիթար Աբբահայր: Այս է մեր առաջին ու ամէնէն նուիրական փափաքը, որ անշուշտ պիտի օրհնէ նոյն ինքն Աստուածամայրը, որ երկնէն պիտի իրագործէ նաեւ իր հզօր միջնորդութեամբ մեր երանաշնորհ Հիմնադիրը, անմահ Սեբաստացին: Եւ արդէն կարծէք առաջին շնորհները կու գան բողոքի. ահա ընդհանրական ժողովէն քիչ վերջ, Աստուածամօր վերափոխման տօնին, խումբ մը պատանիներ պիտի գան ընծայաւորուիլ սուրբ Ուխտիս, եռանդուն խոստումներով. անոնց օրինակը եւ գոհողութիւնները պիտի հրաւիրեն անշուշտ նաեւ ուրիշ անմեղունակ հոգիներ՝ քայլելու այդ նոյն նախապահէն:

Անձերու սակաւութենէն զատ տակաւին ուրիշ դժուարութիւններ կը լեռնանան Մխիթարեան միաբաններու ոտքերուն առջեւ: Վարժարանային ցանց մը ձգուած է շնորհիւ Մխիթարեան ժիր աշխատողներուն, եզրապատէն մինչեւ Պուլէնու Այրէս, եւ ամէն կողմ բարոյական ու նիւթական բազմաթիւ մտահոգութիւններ կու գան կաշկանդել անոնց ժիր բազուկները. յետապատեալ մեան շրջանի դրամական անկումներու հետեւանով՝ կտակներէ թողուած թոշակները դարձած են անբաւական. միւս կողմէ բազմաթիւ են կարօտ աշակերտները. ու դժբախտաբար սակաւ, շատ սակաւ են բարեգործական նուիրատուութիւնները: Չենք վարանիր այստեղ խոստովանելու որ Մխիթարեան վարդապետները մեր վարժարաններուն մէջ կ'աշխատին առանց ամսականի. չունին նիւթական ակնկալութիւն, եւ յաճախ որոշ զրկանքներու ենթարկուած կ'ապրին՝ լաւագոյն ծառայելու համար հայ մանկութեան: Բայց վստահ ենք թէ պիտի գտնեն յաջորդութիւն. որովհետեւ անոնց միակ ու բացարձակ նպատակն է ծառայել Ազգին, տալ անոնց մանուկներուն բարոյական, կրօնական եւ ազգային բարձր դաստիարակութիւն, դարձնել զանոնք հարազատ գաւակներ մեր նախնիներուն, կռուիլ մանաւանդ ու մաքառիլ կատաղօրէն օտարացումի եւ ձուլումի անգութ նախնիքին դէմ, փրկելու համար փրկելիքը:

Եւ ահա այս գործունէութեան գլուխ կ'անցնի Գերայծ. Սրապիոն Վրդ. Ուլուռեան, որ արդէն 23 երկար տարիներէ ի վեր այնքան ձեռնհասօրէն կը վարէ Մխիթարեան Միաբանութեան դէպքը: Պիտի չուզենք այստեղ կրկնել կենսագրական գծերը Գերայծ. Աբբահօր, որոնք արդէն նախապէս տուած ենք

ԳԵՐԱՅԾ. ՍՐԱՊԻՈՆ ՎՐԴ. ՈՒԼՈՒՆՆԵԱՆ
Ընդհ. Աբբահայր Մխիթարեան Միաբանութեան

12080-61

1935ին, 1946ին եւ 1952ին, եւ որոնք արդէն շատերու ալ ծանօթ են, մանաւանդ այս վերջին տարիներու Հիւսիսային Ամերիկայի մէջ տեղի ունեցած լրագրական մեծ ծաւալէն:

Վաթսուներու տարեկան է ան. եւ իր հետ ունի ժրջան հաբերդցիի աննկուն հաւատքը, անխորտակելի կորովը, հայրական փաղք ժպիտի մը տակ բաժնուն: Դժուարին տարիներու մէջ ստանձնած է զեկը այս նաւին, անցած է մահաապստու պատերազմներու կրակին ու սարսափին մէջէն. փաղապէս ծանօթ է մեր բազմապիսի կարիքներուն, շրջած ըլլալով Արեւելք, եւ մանաւանդ Միացեալ Նահանգներ եւ Հարաւային Ամերիկա: Իր օրով մեծցած ու փառապատկուած է Միսիսիպի փոքրիկ կղզեակը. տասը տարուան ընթացքին հրաշքի նման ծլած ու մեծցած է անիկա եւ դրախտանման ծառագարդուած. բայց իր բուռն փափաքն է կանգնել այնտեղ նոր եւ արդիական գրադարան – քանդաքան մը, գանձարան մը հայկական քանկագին արժէքներու. բարերար հոգիներ ընդառաջ եկած են իր փափաքին ու կը խոստանան շուտով իրագործել գայն: Ու կան տակաւին ծրագիրներ ծաղկեցնելու եւ ընդարձակելու վանքի աշակերտներու եւ տպարանի բաժինները, ընդարձակում՝ որ այսօր անհրաժեշտութիւն մըն է, նկատած արդի գանազան պահանջները, նորանոր ոյժ ու կորով տալու համար Միսիսիպիան ընծայարանին եւ հրատարակչականին:

Եւ մինչ խոնարհաբար, յանուն Միսիսիպիան Միաբանութեան բոլոր հեռուոր ու մօտուոր անդամներուն՝ կը ներկայացնենք մեր ամենախորին շնորհաւորութիւնները, վերանորոգելով մեր ուխտն ու նուիրումը, կը մաղթենք եռանդով տակաւին երջանիկ ու երկար տարիներ, արդիւնաւոր շրջաններ, ուր կարենան իրագործուիլ բոլոր նպատակները Գերայժ. Աբբաթօր, Սրապիոն Վրդ. Ուլուիսեանի, եւ իր հայրական առաջնորդութեան տակ ծաղկի եւ ուռնալով Միսիսիպիան Ուլստը, փարած միշտ իր բարձր գաղափարականին, ծառայելու Ս. Եկեղեցւոյ եւ հայ Ազգին, փայլով միշտ այն լուսաշող ուղիէն գործունէրագործեր է դարեր առաջ Մեծ Միսիսիպի Սեբաստացին: Ու վստահ ենք թէ պիտի չպակսի աստուածային օրհնութիւնը Միսիսիպիան ժիր մշակներու վրայէն, անոնց կրթական, գրական եւ առաքելական գործունէութեան վրայէն, որմէ կախում ունին մեր ազգին վաղուան յոյսերը, մեր ազգին ապագան լուսապայծառ:

Հ. Ն. Տ. Ն.

ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ՄԸ

ԳՈՒԻՆԻ Բ. ԺՈՂՈՎՔԻ ՄԱՍԻՆ

(Շար. տես՝ Բազմ. 1958, թ. 3-5, էջ 64)

ՏԻՄՈԹԷՈՍ ԿՈՒԶԻ ԳՈՐԾԵՐՈՒՆ
ԹԱՐԳՄԱՆՈՒԹԻՒՆԸ

Ներսէսի գումարած ժողովքին հետ կապուած է Տիմոթէոս Կուզի գործերուն թարգմանութիւնը: Այս մասին Յաղագս հայկական իրաց կոչուած աղբիւրը յայտնի կերպով կը գրէ. «Նոյն ատեն թարգմանեցին Արդիւշոյի բերած վերոյիշեալ Տիմոթէոսի եւ Փիլիքոս Ասորիի գործերը»⁽⁷⁸⁾: Նմանապէս Փոստ պատրիարքի առ Զաքարիա կաթողիկոս գրած նամակը եւ Արսէն վրաց կաթողիկոսին պատմութիւնը նոյնը կը հաստատեն⁽⁷⁹⁾: Եւ մեր յիշատակարանը նոյն տեղեկութիւնը տուած ատեն կ'աւելցնէ հետաքրքրական մանրամասնութիւն մը, թէ եւ սխալ ընթերցումով, որ ցոյց կու տայ թէ յիշեալ աղբիւրներէն անկասօրէն քաղած է իր տեղեկութիւնը: Վասնզի կը գրէ ան. «Գործում ամի եւ զգիրսն իսկ թարգմանեցին զՏիմոթէոսի երկրորդ քղթին մեկնութիւն ի հայական բառ եւ զՓիլիպոսին»⁽⁸⁰⁾:

Յիշատակարանի գրիչը յայտնի կերպով կը շփոթի Տիմոթէոս Կուզի հակաճառութեան գրութիւնը Պողոս Առաքեալի առ Տիմոթէոս գրած երկրորդ թուղթին հետ, որ հոս գործ չունի: Աղաւաղումը յայտնի է, եւ առաջ եկած յետին գրչի մը՝ իր գիտութեան համաձայն ճշտելու ձգտումէն: Բայց ինչո՞ւ երկրորդ քուղթի մը մասին

խօսը կ'ըլլայ հոս: Ահա մանրամասնութիւն մը որ կարեւոր հարցեր կրնայ ճշտել:

Տիմոթէոսի հակաճառութեան բնագիրը կորսուած է, իսկ հայերէն թարգմանութիւնը ամբողջութեամբ հասած չէ մեզի: Հրատարակիչները՝ Կ. Տէր-Մկրտչեան եւ Ե. Տէր-Մինասեան, կը համարին թէ Տիմոթէոսի հակաճառութիւնը բաղկացած է երկու գրքերէ, որուն իւր փաստ կը բերեն հեղինակին իսկ հետեւեալ խօսքերը. «Իբր յոյով ամանակաւ դարձեալ... ըստ Հափոյ զոր աւանդեաց ինքն Տէր իմաստութիւն ինձ նուստիս գրեցի եւ այժմ յերկու մատնանս ընտրեալ դարձեալ ի սըրբոց գրութեանց»: Բայց Տիմոթէոս այս երկու մասերէ բաղկացած գրքէն զատ ուրիշ գրութիւն մ'ալ ունեցած է, անկէ շատ ժամանակ առաջ գրուած, ինչպէս իր հետեւեալ խօսքերէն կը տեսնուի. «Շարադրեցի նախ այսօրիկ մատեան Աստուծոյն բայից»: Հակաճառութեան հրատարակիչները իրաւամբ այս վերջինը՝ անջատ եւ ինքնուրոյն գործ մը կը համարին. մինչ Ակինեան այս ամէնը իբր հակաճառութեան երեք մասերը կը նկատէ⁽⁸¹⁾, միայն կը տարակուսի թէ «Արդեօք ամբողջութեամբ երեք գրքերն ալ միասին թարգմանուած էին ժամանակին եւ ապա կորսուած մաս մը»⁽⁸²⁾:

Արդ հիմնուած մեր յիշատակարանի

78. Garitte La Narratio, էջ 36, թիւ 71:

79. Բազմավէպ, 1958, էջ 64:

80. Բազմավէպ, 1957, էջ 113, տող 46-47:

81. Ակինեան, Տիմոթէոս Կուզ հայ մատենագրութեան մէջ, Վիեննա, 1909, էջ 13-14: (Ազգ.

Մատ. 58). (Տիմոթէոսի հակաճառութեանէն եղած մէջբերութիւնները Ակինեանի այս գործին վրայէն եղած են):

82. Ակինեան, անդ, էջ 15: